УДК 338.242.2

Ельвіра Данілова (Україна)

JEL classification: M21

Ельвіра ДАНИЛОВА

кандидат економічних наук, доцент,
кафедра менеджменту зовнішньоекономічної
діяльності,
Національний авіаційний університет, Україна
E-mail: ehdanilova@gmail.com

© Ельвіра Данілова, 2019

Отримано: 28.08.2019 р.

Прорецензовано: 02.10.2019 р.

Рекомендовано до друку: 16.10.2019 р.

Опубліковано: 30.10.2019 р.

Ця стаття розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0, яка дозволяє необмежене повторне використання, розповсюдження та відтворення на будь-якому носії, за умови правильного цитування оригінальної роботи.

ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ ОПИС СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ АВІАКОМПАНІЇ

Анотація

Вступ. У статті сформовано логічну послідовність етапів функціонального опису системи економічної безпеки, а саме: узагальнено функції авіакомпанії, виявлено небезпеки та ризики їх реалізації, здійснено постановку завдань та визначено перелік функцій щодо формування умов безпечної діяльності авіакомпанії. Проведено ідентифікацію небезпек та ризиків при виконанні базових функцій авіакомпаній, узагальнено природу їх походження. На основі теоретичних узагальнень сутності поняття «ризик» та його місця в системі економічної безпеки доведено, що ризик є джерелом нестійкості, відповідно система управління ризиком є основою формування системи економічної безпеки. Здійснено функціональний опис системи економічної безпеки за видами ризиків авіакомпанії.

Мета. Мета статті полягає у функціональному описі системи економічної безпеки, здійсненому на основі ідентифікації функцій авіакомпанії, виявленні джерел небезпек та ризиків їх виконання, постановці завдань та формування функцій безпечної діяльності.

Метод (методологія) проведення роботи базується на методології системного аналізу (опис системи економічної безпеки), методології управління (формування завдань та функцій), методології управління ризиками (видова класифікація ризиків).

Результати. На основі аналізу сучасних наукових підходів до ідентифікації функцій авіакомпанії сформовані аксіоматичні положення, які визначили концепцію підходу до функціонального опису системи економічної безпеки. Функціональний опис системи економічної безпеки підприємства дозволяє ідентифікувати її зовнішні та внутрішні функції, окреслити процеси цієї системи і визначити параметри, при досягненні яких система змінює свою поведінку, реагуючи на зовнішні та внутрішні небезпеки та ризики.

Данілова Е. Функціональний опис системи економічної безпеки авіакомпанії. *Економічний аналіз*. Тернопіль. 2019. Том 29. № 3. С. 84-92.

DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2019.03.084>

Ключові слова: економічна безпека підприємства; функції економічної безпеки; ризики; функції авіакомпанії; завдання системи економічної безпеки.

UDC 338.242.2

JEL classification: M21

Elvira DANILOVA

PhD in Economics,
Associate Professor,
Department of Management of Foreign Economic
Activity,
National Aviation University, Ukraine
E-mail: ehdanilova@gmail.com

© Elvira Danilova, 2019

Received: 28.08.2019
Revised: 02.10.2019
Accepted: 16.10.2019
Online publication date: 30.10.2019

This is an Open Access article, distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 license, which permits unrestricted re-use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

Elvira Danilova (Ukraine)

FUNCTIONAL DESCRIPTION OF ECONOMIC SECURITY SYSTEM OF THE AIRPORT

Abstract

Introduction. The article describes the logical sequence of stages of the functional description of the economic security system. Namely, we have generalized functions of the airline, identified the dangers and risks of their implementation, set tasks, and defined the list of functions for shaping the conditions of safe operation of the airline. Hazards and risks have been identified while performing the basic functions of the airlines. The nature of their origin has been generalized. On the basis of theoretical generalizations of the essence of the concept of "risk" and its place in the economic security system, it is proved that risk is a source of instability. Respectively, the risk management system is the basis for the formation of the economic security system. A functional description of the economic security system by types of risks of the airline is made.

Purpose. The article aims to provide a functional description of the economic security system based on the generalization of the functions of the airline, identification of sources of hazards and risks of their fulfillment, setting of tasks and formation of functions of safe activity.

The method (methodology). The method of system analysis (description of the economic security system), the method of management (the formation of tasks and functions), the method of risk management (species risk classification) have become the basis of the article.

Results. Based on the analysis of modern scientific approaches to the identification of the functions of the airline, axiomatic provisions have been formed. They have defined the concept of the approach to the functional description of the economic security system. Functional description of the economic security system of the enterprise allows to identify its external and internal functions, to outline the processes of this system and to determine the parameters due to which the system changes its behavior, responding to external and internal dangers and risks.

Danilova, E. (2019). Functional description of economic security system of the airport. *Economic analysis*, 29 (3), 84-92.

DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2019.03.084>

Keywords: economic security of the enterprise; economic security functions; risks; airline functions; tasks of the economic security system.

Вступ

Формування ефективної системи економічної безпеки базується як на її структурній наповненості необхідним інструментарієм дослідження потенційних небезпек та ризиків, так і на повноті охоплення її функціями всіх видів економічної діяльності авіакомпанії. Така система не обмежується функціональною локалізацією дій щодо фізичного захисту майнових об'єктів та персоналу, інформаційною і конкурентною розвідкою та перевіркою контрагентів, а формується на основі ідентифікації всієї сукупності небезпек та ризиків і використанні методології оцінювання сили їх впливу та прогнозування їх наслідків на стан стійкості та тенденції розвитку авіакомпанії.

Питання функціонального опису системи економічної безпеки не належать до нового наукового напрямку наукових досліджень.

В економічній науковій літературі такий опис репрезентований з позицій функціональних підсистем підприємств [3; 6], вхідних та вихідних потоків [9; 6], видів ресурсів [5; 8] тощо.

Поза науковою увагою залишилися питання методології дослідження логічної послідовності процесів формування функцій системи економічної безпеки на основі виявлення небезпек та ризиків у функціональних підсистемах авіакомпанії.

Мета статті

Метою статті є функціональний опис системи економічної безпеки підприємства, який базується на узагальненні функцій авіакомпанії, ідентифікації небезпек та ризиків їх виконання, визначенні функціональних завдань щодо зменшення їх негативного впливу, формуванні узагальненого переліку дій (функцій), які забезпечують реалізацію функціональних завдань.

Виклад основного матеріалу дослідження

Функціональний опис економічної безпеки спрямований на визначення функцій системи економічної безпеки, які забезпечують безпеку реалізації системи функціональних та корпоративних цілей авіакомпанії.

Функціональний опис системи отримав значне поширення в наукових публікаціях з питань формування економічної безпеки. Більшість фахівців практично ідентичні у своїх поглядах на функціональну структуру системи економічної безпеки.

Так Шалаев А. В., Ілляшенко С. М., Корчевська Л. О. розглядають структуру економічної безпеки через її функціональну систематизацію, виокремлюючи такі підсистеми:

- фінансова – призначена для формування умов безпечного руху фінансових потоків підприємства та безпечного фінансового стану;
- техніко-технологічна – формує умови безпечного використання матеріально-технічної бази підприємства;
- інтелектуально-кадрова – формує умови безпечного використання кадрів та їх інтелектуального потенціалу;
- інформаційна – як система захисту комерційної таємниці;
- силова – як система фізичної охорони матеріальних об'єктів підприємства та персоналу;
- правова – як юридичний захист усіх господарських операцій підприємства;
- екологічна – як система захисту довкілля [3; 8, с. 178; 12, с. 155-160].

Окрім вищезазначених базових функцій, Ілляшенко С. М. додає до вказаного переліку ринкову, інтерфейсну функцію, де ринкова безпека

тракується як безпека позиціонування підприємства на ринку, а інтерфейсна безпека – як захист підприємства від небезпек та ризиків взаємодії з контрагентами [3, с. 16-17].

Зважаючи на частку енергетичних ресурсів у структурі собівартості послуг та продукції національного виробництва та їх вплив на стійкість розвитку, Карпунь І. Н. у функціональному описі системи економічної безпеки вказує на необхідність виокремлення енергетичної, соціальної, техногенної та ресурсної складових [4, с. 49].

Енергетична безпека, за визначенням автора, – це система контролю за умовами постачання та використання енергетичних ресурсів на підприємстві [4]. Соціальна безпека – це формування умов праці, які забезпечують ефективну реалізацію працівниками своїх соціальних, біологічних та компетентнісних характеристик [4]. Техногенна безпека – це сукупність дій, спрямованих на запобігання аваріям, аварійним та надзвичайним ситуаціям техногенного характеру на небезпечних об'єктах та небезпечних територіях [10]. Ресурсна безпека – це система попередження небезпек та ризиків формування умов ефективного використання ресурсів на підприємстві [4].

Не вдаючись до теоретичного аналізу авторських трактувань сутності кожної із складових, слід зазначити, що більшість із них тлумачиться як такий стан забезпеченості (фінансовими, матеріальними, енергетичними, кадровими ресурсами), при якому досягається ефективність функціонування підприємства та тим самим захищеність від зовнішніх та внутрішніх загроз. На основі проведеного теоретичного узагальнення функціонального опису системи економічної безпеки, який застосовується в економічній науці, можна зробити такі висновки:

- в основу функціонального опису системи економічної безпеки більшість авторів покладають ресурсний та діяльнісний підхід. При цьому ресурсний підхід базується на видах ресурсу, які є об'єктом небезпек та ризиків (паливна, фінансова, інформаційна, інтелектуально-кадрова безпека тощо). Діяльнісний підхід відображає не об'єкти, а дії щодо захисту об'єктів ризику (силова, конкурентна, ринкова безпека);
- оцінювання ефективності реалізації функцій системи економічної безпеки відповідно до чинних підходів до їх ідентифікації здійснюється за показниками результативності діяльності підприємства. Відповідно, управляти економічною безпекою за результатами його діяльності не є виправданим з огляду на те, що такий підхід формує систему управління,

сформовану на основі аналізу минулих подій, які містять результати впливу минулих ризиків. Мінливість розвитку зовнішнього середовища породжує нові небезпеки та ризики, які потрібно виявляти, оцінювати та попереджувати;

- окрім того, забезпечення ефективності використання ресурсів є задачею всіх функціональних підсистем підприємства, тому показники ефективності використання ресурсів відображають результати діяльності, а не результати умов безпечного їх використання;
- потребують відокремлення предметні області наукових та практичних досліджень проблематики ефективності діяльності підприємства та проблематики ефективності економічної безпеки, що досягається шляхом уточнення предмету наукових досліджень. Так предметом наукових досліджень ефективності діяльності підприємства є вся сукупність напрямів, способів, методів використання ресурсів, майна, капіталу, яка збільшує результативність діяльності підприємства. Предметом економічної безпеки є сукупність напрямів, способів, методів виявлення загроз, оцінювання небезпек та управління ризиками з метою формування умов безпечної діяльності. Система економічної безпеки формується задля виявлення, попередження, прогнозування небезпек та ризиків, відповідно, в основу методики оцінювання показників ефективності виконання функцій системою економічної безпеки має бути покладений метод відстані між прогнозованим та фактичним значенням стану об'єкта ризику. Показники ефективності повинні відображати відношення різниці прогнозованих та фактичних втрат у результаті настання ризику до величини ресурсів, спрямованих на управління ризиком.

Отже, з огляду на вищезазначені аксіоматичні положення деталізований перелік функцій системи економічної безпеки повинен формуватися, виходячи із конкретизованих функцій авіакомпанії, ідентифікованих небезпек та ризиків їх виконання та сформованої сукупності спеціалізованих дій щодо їх захисту від негативних наслідків їх впливу.

Функціональний опис системи економічної безпеки авіаційного підприємства пропонується здійснити через послідовність реалізації таких етапів:

- опис основних функцій авіапідприємства;
- ідентифікація небезпек і ризиків їх реалізації;
- постановка завдань щодо захисту функцій авіакомпанії від ідентифікованих небезпек і ризиків;

- формування сукупності дій (функцій), які спрямовані на вирішення поставлених завдань економічної безпеки реалізації функцій авіакомпанії.

В ієрархічній системі підприємства економічна безпека, як і всі функціональні системи останнього, реалізує систему корпоративних цілей та має власну функціональну систему цілей, на досягнення яких і спрямовані її функції. Так до корпоративних цілей, на які спрямовано вищезазначене, належать:

- забезпечення умов стійкої діяльності підприємства;
- попередження ризиків діяльності підприємства;
- недопущення втрат та збитків у діяльності підприємства;
- захист інформації;
- протидія рейдерству тощо.

Функціональними цілями системи економічної безпеки є формування безпечних умов діяльності для всіх структурних підрозділів підприємства.

Для методологічної достовірності функціонального опису системи економічної безпеки виникає необхідність дослідження, по-перше, функцій авіакомпаній, по-друге, джерел небезпек та ризиків для авіакомпанії, що дозволить здійснити функціональну систематизацію небезпек та ризиків, виявити відповідність між реальними джерелами небезпек та чинними функціями авіакомпаній щодо управління ними, а також здійснити функціональний опис системи економічної безпеки.

Деталізований опис функцій авіакомпанії та операцій, які їх реалізують, дозволив ідентифікувати небезпеки та ризики реалізації кожної із функцій та їх групування за видовою ознакою (табл. 1).

Саме ризик є причиною втрат та змін в ефективності діяльності авіакомпанії. Вдале визначення ризику надає Бондар О. В., яке трактується автором як «погроза, небезпека виникнення збитку при реалізації управлінських рішень; можливість, ймовірність відхилення від мети, результату, заради яких приймається рішення» [2, с. 161].

Отже, умовою економічної безпеки діяльності авіакомпанії є управління ризиками, яке в науковій літературі трактується, як діяльність, «спрямована на економічний захист від небажаних свідомих або випадкових обставин, що завдають шкоди діяльності» [2, с. 164], «процес прийняття та виконання управлінських рішень, які спрямовані на зниження ймовірності виникнення несприятливого результату та мінімізацію можливих втрат [13].

- Відповідно до означеної логіки:
- ризик є ймовірною причиною втрати стійкості та динамічних тенденцій розвитку;
 - управління ризиками – процес впливу на об'єкти ризику з метою зниження можливих втрат;

Таблиця 1. Функціональний опис небезпек та ризиків авіакомпанії

Функції авіакомпанії	Небезпеки та ризики реалізації функцій	Вид ризику
1	2	3
Безпосереднє виконання повітряних перевезень пасажирів, вантажів, пошти, виконання авіаційних робіт. Підтримання льотної придатності повітряних суден. Забезпечення якості виконання повітряних перевезень, обслуговування пасажирів і вантажовідправників. Забезпечення безпеки повітряних перевезень.	Ризики зміни цін на паливо. Ризики технічної готовності літаків та системи управління польотами. Нещасні випадки, пов'язані з відмовою устаткування. Технічні проблеми і проблеми, пов'язані з сервісом. Небезпеки, пов'язані із сервісним обслуговуванням. Небезпека тероризму. Внутрішні конфлікти в державі перебування. Проблеми, пов'язані з власними співробітниками.	Експлуатаційні ризики. Авіаційні ризики. Цінові ризики. Сервісні ризики. Терористичні ризики. Кадрові ризики.
Прийом заявок на перевезення пасажирів, пошти і вантажів, у тому числі на організацію чартерних рейсів. Організація і вдосконалення системи перевезень. Розробка і подання пропозицій щодо вдосконалення системи організації повітряних перевезень. Прийом заявок на перевезення пасажирів, пошти і вантажів, у тому числі на організацію чартерних рейсів. Проведення маркетингу ринку повітряних перевезень. Складання комерційних актів. Організація експертизи для встановлення причин недостачі, пошкодження багажу, пошти, вантажу або його упаковки. Ведення претензійної роботи за скаргами пасажирів і вантажовідправників (вантажодержувачів). Ведення обліку і звітності за обсягами перевезень пасажирів, багажу, пошти і вантажів. Надання інших послуг клієнтам. Вжиття заходів щодо підвищення комерційного завантаження повітряних суден і рентабельності повітряних перевезень. Розрахунок за перевезення і польоти.	Нещасні випадки, що сталися з пасажирами. Проблеми, пов'язані з власними співробітниками. Зміна внутрішніх документів компанії, що визначають робочий розклад і регулюють час роботи пілотів. Сезонність попиту на авіаперевезення. Зміна цінової політики. Поточний стан компанії і зміна її корпоративної політики. Зміна суми зборів за авіаквитки.	Технологічні ризики. Кадрові ризики. Цінові ризики. Інформаційні ризики. Корпоративні ризики. Інвестиційні ризики. Маркетингові ризики.
Формування та реалізація корпоративної стратегії та політики управління авіакомпанією.	Зміна поточного стану авіакомпанії. Зміна корпоративної політики. Зміна власників авіакомпанії. Зміна правління. Зміна в політиці розвитку. Зміни на ринку.	Корпоративні ризики. Ринкові ризики.

Продовження таблиці 1

1	2	3
Дослідження стану ринку.	Зміна попиту на авіапослуги. Поява нових конкурентів. Звинувачення в монополізмі.	Ринкові ризики.
Реалізація кадрової політики авіакомпанії.	Невідповідність компетенції працівника завданням, які ним реалізуються. Зростання плінності кадрів, рівень забезпечення кадрами з необхідною кваліфікацією.	Кадрові ризики.
Формування джерел та організація руху грошових коштів.	Зміна умов кредитування Зміна валютного курсу. Зростання вартості кредиту. Наявність задоволеної заборгованості. Зниження ліквідності.	Валютний ризик. Ризик кредитування. Відсотковий ризик.
Відносини з державними органами регулювання та іншими інституціями.	Зміна уряду, зміна в системі регулювання авіаперевезень, митному контролі, правилах валютного регулювання. Зниження кредитоспроможності.	Політичні ризики. Правові ризики. Кредитні ризики.
Відносини з конкурентами.	Поява нових конкурентів. Збільшення маркетингової активності конкурентів. Зміна цінової політики конкурентів.	Конкурентні ризики.
Відносини з аеропортом.	Зміна політики надання слотів (час вильоту і посадки). Відносини аеропортів з авіакомпаніями-конкурентами.	Аеропортові ризики. Конкурентні ризики.
Відносини зі споживачами послуг.	Недостачі, пошкодження багажу, пошти, вантажу або його упаковки. Скарги пасажирів і вантажовідправників (вантажоодержувачів).	Репутаційні ризики.
Відносини з засобами масової інформації.	Негативне ставлення до авіакомпанії, викликане: - власним досвідом використання послуг авіакомпанії, - лобіюванням інтересів конкурентів компанії.	Іміджеві ризики. Конкурентні ризики.

* Складено за даними [10].

- економічна безпека – це стан захищеності всіх видів ресурсів від ймовірності їх втрат (ризик);
- стан захищеності – це такі умови, які забезпечують збереженість основних параметрів функціонування авіакомпанії. Від стану параметрів функціонування авіакомпанії залежить стан її стійкості та спрямованість розвитку;
- система економічної безпеки – це сукупність елементів (ресурсів, інформаційного забезпечення, технічних засобів), цільових об'єктів захисту та структури цілей (морфологічний опис системи) та функцій (функціональний опис), реалізація яких формує стан захищеності діяльності авіакомпанії.

Функції ж будь-якої системи формуються на основі переліку необхідних завдань, вирішення яких досягається через сукупність визначених дій. Існування ризику обумовлює постановку завдань у частині виконання функцій управління певним видом ризику, виконання завдань досягається через сукупність специфічних дій.

Отже, після ідентифікації ризиків у процесі виконання функцій авіакомпанією та визначення їх місця в системі економічної безпеки, наступним етапом у реалізації задуму функціонального опису системи економічної безпеки є постановка завдань щодо захисту функцій авіакомпанії від ідентифікованих ризиків (табл. 2).

Таблиця 2. Завдання системи економічної безпеки

Ризики	Завдання системи економічної безпеки
Експлуатаційні	Забезпечення безпеки польотів і надійності повітряних суден; оновлення парку повітряних суден, розширення та оптимізація маршрутної мережі і кількості повітряних суден, розвиток власних баз ТОiP, розширення і вдосконалення аеропортової інфраструктури
Авіаційні	Моніторинг стану необхідної інфраструктури, контроль за рівнем страхового захисту людських і технічних ресурсів
Політичні	Моніторинг політичної стабільності, локальних збройних конфліктів
Цінові	Використання прийомів цінової дискримінації, гнучка сезонна тарифна політика
Сервісні	Моніторинг рівня сервісного обслуговування, удосконалення сервісної інфраструктури
Паливні	Контроль паливної ефективності аерофлоту, укладання прямих контрактів з постачальниками авіаційного пального
Кадрові	Підвищення кваліфікації, атестація персоналу
Інвестиційні	Контроль календарного плану інвестиційних робіт, контроль якості їх виконання
Інфляційні	Контроль темпів інфляції, розробка заходів щодо зниження впливу інфляції на результати діяльності підприємства
Відсоткові	Контроль кредитоспроможності підприємства, страхування відсоткових ризиків, фінансовий аудит кредитних договорів
Валютні	Прогнозування тенденцій руху валютного курсу, хеджування валютних ризиків
Правові	Контроль за дотриманням правил, визначених нормативними актами України та міжнародними угодами, стандартів і рекомендованої практики ICAO і IATA, а також внутрішніми нормативними документами
Маркетингові	Контроль обсягів реалізації, розробка маркетингових та рекламних акцій, упровадження нових послуг
Конкурентні	Аналіз дій конкурентів, моделювання поведінки дій конкурентів
Ринкові	Моніторинг ринкових змін, контроль ринкової частки
Іміджеві	Організація благодійних та соціальних проектів, PR акцій, співпраця зі ЗМІ
Репутаційні	Організація системи реагування на скарги

*Складено на основі [1; 11].

Узагальнення основних функцій авіакомпанії, ідентифікація ризиків, методологічні засади управління ризиками сформували наукове підґрунтя для функціонального опису системи економічної безпеки.

В агрегованому вигляді функціональний опис системи економічної безпеки формується із переліку наступних функцій:

- виявлення джерел загроз, небезпек та ризиків, ризиків;
- моніторинг зовнішніх та внутрішніх джерел ризиків;
- ідентифікація ризиків;
- виявлення закономірностей, тенденцій, динаміки процесів та явищ тощо;
- прогнозування спрямованості впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовища на діяльність підприємства;
- розробка сукупності організаційних, економічних, технічних заходів з метою подолання, нейтралізації, зменшення негативного впливу на діяльність підприємства;
- визначення обсягу необхідних ресурсів для реалізації заходів;

- оцінювання витрат на подолання негативної спрямованості факторів впливу;
- оцінювання та функціональний аналіз рівня економічної безпеки;
- контроль за станом безпеки.

Слід зауважити, що залежно від природи походження та виду ризику, методичний інструментарій для реалізації кожної із визначених функцій буде мати специфічний характер.

З урахуванням вищевикладеного, узагальнений функціональний опис системи економічної безпеки авіакомпанії матиме вигляд, зображений в таблиці 3.

Виходячи з основного призначення системи економічної безпеки підприємства, яким є формування комплексу механізмів захисту від негативних впливів зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства, процеси протидії та попередження загроз, небезпек та ризиків формуються із сукупності юридичних, економічних, соціальних, фізичних, морально-психологічних методів та процедур, які використовуються відповідно до джерела походження ризиків.

Таблиця 3. Функціональний опис системи економічної безпеки

Ризики	Функції системи економічної безпеки									
	виявлення джерел	моніторинг джерел	ідентифікація ризиків	виявлення тенденцій	Прогнозування спрямованості впливу	розробка заходів	визначення ресурсів	оцінювання витрат	оцінювання рівня економічної безпеки	контроль за станом безпеки
Експлуатаційні	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Авіаційні	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Політичні	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Цінові	+	+	+	+	+	+			+	+
Сервісні	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Паливні	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Кадрові	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Інвестиційні	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Інфляційні	+	+	+	+	+	+			+	+
Відсоткові	+	+	+	+	+	+			+	+
Валютні	+	+	+	+	+	+			+	+
Правові	+	+	+	+	+	+			+	+
Маркетингові	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Конкурентні	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Ринкові	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Іміджеві	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Репутаційні	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

Залежно від джерела походження ризику (внутрішнього чи зовнішнього), система економічної безпеки підприємства реалізує комплекс внутрішніх та зовнішніх функцій. Зокрема, до зовнішніх функцій системи економічної безпеки підприємства слід віднести: формування іміджу підприємства у взаємодіючих суб'єктів, аналіз дій конкурентів та конкурентну розвідку, прогнозування змін валютного курсу та заходи попередження збитків від настання валютних ризиків тощо.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Ідентифікація ризиків та відповідних функцій щодо управління ними дозволяє здійснити функціональний аудит системи економічної безпеки та виявити логічний взаємозв'язок функцій авіакомпанії, ризиків, які виникають при їх виконанні, та функцій системи економічної безпеки. Логіка взаємозв'язку має наступний змістовий опис: ризики виникають у процесі виконання функцій авіакомпанії, при цьому кількість функцій визначає природу та кількість функціональних ризиків; незалежно від природи свого походження, ризики можуть призвести до

небезпеки економічних втрат; з метою зниження негативного впливу ризиків на результативність діяльності на підприємстві формується система економічної безпеки з визначеним функціональним переліком дій щодо виявлення, оцінювання, аналізу, прогнозування та управління ризиками.

При цьому, при узагальненому єдиному переліку функцій, сукупність компетенцій, інструментів, методів, способів їх реалізації визначається природою походження ризику. Тому, зважаючи на різну природу походження ризиків та різний набір специфічних компетентностей та елементів механізму управління ними, система економічної безпеки не обмежується функціями спеціалізованої служби економічної безпеки, а є інтегрованим синтезом усіх дій щодо захисту від небезпек та ризиків.

Функціональний опис системи економічної безпеки підприємства дозволяє ідентифікувати її зовнішні та внутрішні функції, окреслити процеси цієї системи і визначити параметри, при досягненні яких система змінює свою поведінку, реагуючи на зовнішні та внутрішні небезпеки та ризики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Афанасьев В. Г. Некоторые маркетинговые методы управления конкурентоспособностью авиакомпании на внешних рынках. Научный вестник Московского государственного технического университета гражданской авиации. 2009. №146. С. 11-16. URL: <https://cyberleninka.ru/journal/n/nauchnyy-vestnik-moskovskogo>
2. Бондар О. В. Ситуаційний менеджмент. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 388 с.
3. Ильяшенко И. С. Оценка составляющих экономической безопасности предприятия. Научные труды ДонНТУ. 2002. № 48. С. 16-22.
4. Карпунь І. Н. Управління фінансовою санацією підприємства: навч. посібник. Львів : "Магнолія-2006", 2009. 418 с.
5. Козаченко Г. В., Пономарьов В. П., Ляшенко О. М. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення, Київ Лібра, 2003. 280 с.
6. Корецька О. В. Теоретичні підходи до управління фінансово-економічною безпекою підприємств портової галузі. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. Випуск 15. С. 225-229.
7. Корчевська Л. О. Ітеративний підхід до дослідження економічної безпеки підприємства. Актуальні проблеми економіки. 2012. №. 4. С. 175-183.
8. Линник О. І. Артеменко Н. В. Стратегія економічної безпеки підприємства як фактор зменшення впливу зовнішніх та внутрішніх загроз. Вісник НТУ «ХПІ». 2013. № 67 (1040). С. 159-169.
9. Орлова В. В. Ідентифікація загроз фінансовій безпеці підприємства. Науковий вісник НЛТУ України. 2011. Вип. 21.13. С. 261-273.
10. Про затвердження Правил техногенної безпеки. Наказ МВС від 05.11.2018 № 879.
11. Талувєв І. А. Риски, связанные с деятельностью авиакомпании. Научный вестник Московского государственного технического университета гражданской авиации. 2010. 156. С. 150-155. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/>
12. Шалаев А. В. Стратегическое планирование в системе обеспечения экономической безопасности сельскохозяйственного предприятия. Территория науки. 2017. №3. С. 155-160.
13. Manage risk, Glossary, available at: URL: http://www.mrcmarkets.ru/beginners/glossary/u/upravlenie_riskom.php

REFERENCES

1. Afanas'ev V. H. Nekotorye marketynhovyie metody upravleniya konkurentospromozhnost'yu avyakompanyu na vneshnykh ryinkakh. Nauchnyy vestnyk Moskovskoho gosudarstvennoho tekhnicheskoho unyversyteta hrazhdanskoy avyatsyy. 2009. #146. S. 11-16. URL: <https://cyberleninka.ru/journal/n/nauchnyy-vestnik-moskovskogo>
2. Bondar O. V. Sytuatsiynny menedzhment. Kyiv: Tsentr uchbovoyi literatury, 2012. 388 s.
3. Il'yashenko Y. S. Otsenka sostavlyayushchykh ekonomicheskoy bezopasnosti predpriyatiya. Nauchnye trudy DonNTU. 2002. # 48. S. 16-22.
4. Karpun' I. N. Upravlinnya finansovoyu sanatsiyeyu pidpryyemstva: navch. posibnyk. L'viv : "Mahnoliya-2006", 2009. 418 s.
5. Kozachenko H. V., Ponomar'ov V. P., Lyashenko O. M. Ekonomichna bezpeka pidpryyemstva: sutnist' ta mekhanizm zabezpechennya, Kyiv Libra, 2003. 280 s.
6. Korets'ka O. V. Teoretychni pidkhody do upravlinnya finansovo-ekonomichnoyu bezpekoyu pidpryyemstv portovoyi haluzi. Hlobal'ni ta natsional'ni problemy ekonomiky. 2017. Vypusk 15. S. 225-229.
7. Korchevs'ka L. O. Iteratyvnyy pidkhid do doslidzhennya ekonomichnoyi bezpeky pidpryyemstva. Aktual'ni problemy ekonomiky. 2012. #. 4. S. 175-183.
8. Lynnyk O. I. Artemenko N. V. Stratehiya ekonomichnoyi bezpeky pidpryyemstva yak faktor zmeshennya vplyvu zovnishnikh ta vnutrishnikh zahroz. Visnyk NTU «KhPI». 2013. # 67 (1040). S. 159-169.
9. Orlova V. V. Identyfikatsiya zahroz finansoviy bezpetsi pidpryyemstva. Naukovyy visnyk NLTU Ukrayiny. 2011. Vyp. 21.13. S. 261-273.
10. Pro zatverdzhennya Pravyl tekhnohennoyi bezpeky. Nakaz MVS vid 05.11.2018 # 879.
11. Taluev Y. A. Rysky, svyazannyye s deyatel'nost'yu avyakompany. Nauchnyy vestnyk Moskovskoho gosudarstvennoho tekhnicheskoho unyversyteta hrazhdanskoy avyatsyy. 2010. 156. S. 150-155. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/>
12. Shalaev A. V. Stratehicheskoe planirovaniye v sisteme obespecheniya ekonomicheskoy bezopasnosti sel'skokhozyaystvennoho predpriyatiya. Territorya nauky. 2017. #3. S. 155-160.
13. Manage risk, Glossary, available at: URL: http://www.mrcmarkets.ru/beginners/glossary/u/upravlenie_riskom.php